

Urtavlan på klockan såg onormalt blek ut, även visarna led av något lyte. Hade de fått gikt? Var de svullna? De rörde sig så långsamt. De påminde om en trebent flugas plågade vandring sedan den hade överlevt vintern.

Virginia Woolf, »Why?» (1934)

Everyone who is born holds dual citizenship, in the kingdom of the well and in the kingdom of the sick.

Susan Sontag, *Illness As Metaphor* (1978)

My narration bears an eerie resemblance to the myth-telling of the shamans of the Shipibo tribe of the Peruvian Amazon, who relate their myths while holding their bodies absolutely motionless.

Robert F. Murphy, *The Body Silent* (1986)

HYPOKONDRI: böjelse att utan anledning tro sig sjuk, mjält-sjuka, svårmod ... sjukligt stegrad uppmärksammande av den egna kroppen, dess olika organ o. organfunktioner, vilka ständigt vålla oro o. omsorger.

Svenska Akademiens Ordbok (1932)

Innehåll

- I. Svaghet 11
- II. Sjukdom 51
- III. Smärta 107
- IV. Berättelse 151
- V. Rädsla 213
- VI. Löje 249
- VII. Leva 281

LITTERATUR I URVAL 305

Hej,

Jag har en tid med dig för mina giktbesvär den 17 mars kl 08.05. Jag bor annars i USA. Jag skriver för att jag tycker att min situation är litet speciell och för att göra det möjligt för dig att förbereda dig på bästa sätt (och för mig att slippa glömma viktiga omständigheter under vår korta stund...). Jag ber om ursäkt för att detta kommer att ta dig två minuter att läsa, men jag tror det är bättre att du är informerad och hinner tänka litet innan vi ses.

Jag har haft gikt sedan 1997 åtminstone. Jag hade en besvärlig höst 2011 men var ganska symptomfri under 2012 och framförallt under 2013 fram till den 23 december då en period med besvär började som egendomligt nog inte är över, även om besvären varit måttliga nu i flera veckor. Jag har till exempel inte fått tillbaka full rörlighet i höger stortå och börjar, som elitmotionär förvisso, känna mig en smula handikappad och verkligt less.

Jag har inga tophi men däremot tydliga permanenta förstorningar av inre stortåleden. I förra veckan kände jag en sen natt giktsymptom i höger pekfinger, det var första

gången jag känt det i ett finger och då tänkte jag: nu måste jag göra något.

Jag följer nu aktuella kost-/dryckesråd med hög grad av omsorg. Sambandet mellan livsstil och gikt är i mitt fall svårt att fastställa. Jag är frisk och väldigt pigg och stark för min ålder, fullskaligt hjärttest 2011 inklusive 24-timmars EKG visade hjärtstatus som en vältränad 23-åring. Jag har inga andra hälsoproblem bortsett från en lätt och stillsam hypokondri (kanske man kan kalla det) och en hanterlig klaustrofobi och i sällsynta fall panikångest, som i regel stannar vid ansatser som jag kan kupera, nästan aldrig fullt utvecklade attacker (och detta har väl f.ö. inget med gikt att göra). Stress: ja, nog en del. Sömn: god men begränsad, 5-6 timmar per natt med enstaka långa nätter. Dehydrering: ibland i samband med träning. Inga mediciner. BMI < 25. Njurfunktion ej undersökt. Ingen känd gikt i släkten, men inslag av reumatism på både mors- och farssidan. Bror (f. 1958) med reumatiska besvär efter borrelia.

I. SVAGHET

Institutet. Vintern 2014.

Det började en höst. Jag vet inte vilken höst. Någon gång under andra halvan av nittioalet. Jag har bara vaga minnen. Smärtan var överklig, exotisk, närmast sublim. Vad det än var, var jag inte längre den jag varit.

Så har jag alltid trott. Men det började en vår.

Jag sitter i mitt kök i Princeton, New Jersey. Det är tidig morgon. Dimma, dis, gråhet. Det slags gråhet som är vacker, om man kan tänka så. Jag ser en lekplats, höga träd och några låga paviljonger med juldekorationer i fönstren. I dem byggde den ungerskfödde matematikern John von Neumann – det kalla krigets omhuldade geni med den höga pannan och den troskyldiga, hundaktiga blicken – och hans team en dator i slutet av 1940-talet. Militären betalade. Mot teakgolvet under köksbordet har jag lutat min högra fot så att stortån inte ska komma i kontakt med något.

Jag bor i vad som designades av Institutets direktör J. Robert Oppenheimer och hans arkitekt, Bauhaus-mannen Marcel Breuer, som en »akademisk by«. Breuer var också ungrare, som von Neumann av judisk börd, född i Pécs. Det

var Oppenheimers första jobb efter att han lett Manhattanprojektet. Först atombomben. Så Institutet. Modernistiska paviljonger i två våningar på en sluttning med gräs och stora lönnar. Där skulle de församlade tänkarna stöta ihop med varandra spontant och utbyta idéer. Kanske på väg till och från tvättrummet, som är den verkliga samlingsplatsen.

Serendipity var ordet. Tankar och möten som kommer av en händelse, när man är ute och går. Det sena 1900-talets mest omhuldade föreställning om hur något kan förändras för alltid. Inte genom planering utan genom tillfälligheter.

Strax ska jag ta Institutets shuttle service till shoppingcentret på Harrison Street. Jag ska ta en kaffe på Le Bon Appétit med en ung matematiker från Nederländerna, det har vi gjort förut. Jag ska gå runt på McCaffreys och veckohandla. Det kommer att gå, eftersom jag kan stödja mig mot den stora shoppingvagnen och hasa fram.

Men jag måste först komma till skytteln. Den startar från Fuld Hall. Felix Fuld var make till Caroline Bamberger Fuld, hennes bror Louis Bamberger var hans svåger. Tillsammans var de tre oskiljaktiga affärskompanjoner, tills Felix gick bort i lunginflammation i januari 1929. Syskonen sålde sina varuhus tre veckor före Svarta torsdagen i oktober och donerade pengarna till Institutet. Till skytteln är det en sju minuters promenad (jag har mätt). Nu har jag gikt och behöver avsätta dubbla tiden. Om inte det värsta hade lagt sig hade jag fått ta till den tredubbla, eller inte kunnat gå alls.

Idag kan jag gå. Det är både dimma och ett milt ljus, som i april hemma, när snön dunstar på myrarna. »A perfect grey

day«, som det hette i Fleetwood Macs rätt förbisedda album *Bare Trees* från 1972. Rösten var en äldre kvinnas. Den var spröd, men hoppfull. Hon förmådde ännu älska livet.

*

»Med få undantag ... gör litteraturen vad den kan för att hävda att den framförallt befattar sig med själen, att kroppen är det enkla fönsterglas genom vilket själen tittar ut med fast och klar blick.«

Det kunde handla om vilken åkomma som helst. Eller bara om svaghet. Jag är här nu. En annan än jag har varit. Hur långt ska jag gå, tvingas gå? Vilken väg?

En vårdag 1941 fann man hennes hatt och käpp vid stranden av den lilla floden Ouse i Yorkshire som nu förmodligen är mest känd av just den anledningen att Virginia Woolfs smärta där fick sitt slut. Hon hade stenar i fickorna. Efter sig lämnade hon ett handskrivet brev om rösterna som talade till henne och skräcken för att bli galen. Mot vissa smärtor hjälper bara det vatten som omfamnar och förlåter allt.

Hennes romaner och essäer inbjuder till förståelse för sjukdom. Att se den, erkänna den. En essä heter »Att vara sjuk« (*On being ill*), i översättning av Erik Lindegren och tryckt i den kortlivade tidskriften *Prisma*s första årgång 1948. Den är kort, sju dubbelspaltiga sidor. Ett avsnitt handlar om blommor.

Låt oss betrakta rosen. Vi har så ofta sett den blomma i vaser, så ofta förbundet den med skönheten i dess fulla mognad, att vi har glömt bort hur lugnt och säkert den står hela eftermiddagen igenom i jorden. Den bevarar en hållning av fulländad värdighet och behärskning. Skimret över dess kronblad har en oefterhärmlig äkthet. Nu faller kanske ett av dem till marken; nu böjer kanske alla blommorna sina huvuden för vindfläkten: den väl-lustigt purpurroda, den gräddfärgade, i vars vaxmjuka hull en sked har lämnat kvar en liten klick körsbärssaft, gladiolus, dahlior, prästerliga, högkyrkliga liljor, blommor med prudentliga pappkragar skiftande i aprikos och ambra – alla så när som på den tunga solrosen som stolt yppar sina känslor för solen när den står som högst och kanske vid midnatt avvisar månen. Där står de, och det är dessa, de stillsammaste, de mest självförnöjda av alla levande varelser, som människorna har tagit till sina följeslagare; det är de som symboliserar deras passioner, smyckar deras fester, och (liksom de visste vad sorg var) vilar på de dödas huvudkuddar.

Blommornas skönhet är sjukdomens. Livets färgprakt därute har det språk som svarar mot sjukdomens höghet härinne.

Essän inleds med en tjugotre rader lång mening, en lågmäld lovsång till sjukdomens svagt belysta undantagstillstånd. En vädjan till insikt om hur mycket som går förlorat därför att sjukdom inte ges sin rätta plats. För det är inte det som förloras vid sjukdom som intresserar Woolf utan det

som stiger fram, det som går att vinna, som vi sällan ser. *How astonishing, when the lights of health go down*. I Lindegrens tolkning: »vår förvåning när hälsans sol går ned« – *what wastes and deserts of the soul a slight attack of influenza brings to view* – »vilka öknar och ödemarker som en liten släng influensa för i dagen«. Smärtans oupptäckta länder. Hur vi vid en vanlig tandutdragning »vandrar ned i dödens avgrund och känner förintelsens vatten slå ihop över våra huvuden, och sedan vaknar i tron att vi befinner oss bland änglar och harpospelare när vi kommer upp till ytan«.

Alla sinnen talar genom sjukdomen, all slags lärdom kan mobiliseras i den, färger, former, årstiders växlingar, natt och dag, kyla och hetta, ända tills kroppen krossar sig själv i småflisor och själen enligt vad man påstår »räddar sig«. »Men av detta dagliga och stundliga drama finns inget bevarat.« Trots att sjukdom är släkt med de största av ämnen och »ofta förklarar sig som kärlek«. *Illness often takes on the disguise of love*. Det är bara det att ingen har skildrat den så. »Första bästa skolflicka« som blir förälskad har en Shakespeare eller Keats att gå till för att hämta ord för sina känslor. Men låt den som lider försöka beskriva sin huvudvärk för en doktor och själva språket sinar – *language at once runs dry*.

Vintersöndag. Blek sol. Till A.

Jag är mycket bättre men inte helt återställd. Tog dock en promenad till Wholefoods idag, mer som ett test, tio kilometer allt som allt, vi skulle ändå handla. Och det gick ganska bra.

Jag kan också gå på gymmet och göra en del saker, men inte springa förstås. Detta är en ganska gåtfull sjukdom i det individuella fallet. På ett plan enkel kemi: utfällning av urinsyra i kristallin form i lederna, men de möjliga orsakerna och utlösande faktorerna fyller många A4, plus att ärftlighetsfaktorer gör alltsammans till ett slags tombola där det finns fler vinstlotter än nitlotter dessbättre, men jag tillhör den minoritet som har dragit en nit. Så kanske man kan sammanfatta det. Lägg därtill ett element av progressivitet i sjukdomsförloppet.

Min beslutsprocess framöver tror jag handlar om hur man ska formulera villkoren för att övergå till permanent medicinering (allopurinol som finns i Zyloric) för att tvinga ned urinsyranivåerna helt under mättnadsgränsen, som är den lägsta möjliga för kristallisering, den ligger på 360 mikromol per liter. Jag har vid olika tillfällen haft 420–480 (uppmätt vid attacker), men många har varaktiga nivåer över 600 utan symptom.

Kunskapsläget förskjuts oupphörligen, men tyvärr i fel riktning i den meningen att de gamla råden får motbevis så att man inte längre är så säker på exakt vad det är som är skadligt, och att det därför paradoxalt nog blir mindre och mindre som läkarna kan säga att man bör göra. Att äta litet och dricka mycket vatten är alltid bra, men för det krävs knappast någon forskning.

Ett märkligt fuktdis i luften. Regnat i natt. Ändå varmt. Allt grönt nu. Fåglar hörs. Morgontrafikens infraljud från New Jersey Turnpike ligger under alltsammans. Igår landade

Obama på Manhattan. Jag fick bilder av helikoptern av en litteraturforskare från Tromsö som är på Columbia, den piskade vattnet vitt framför Frihetsgudinnan. Jag har också en ny giktattack. En riktig. Med riktig smärta. Inte dessa tåfjutar som kommit och gått hela våren och som jag inte vetat vad de varit. Utan: svullnad, rodnad, djävulsråttan med klorna, pilspetsssvansen och tänderna. Å andra sidan är handen bättre just idag även om svullnaden kvarstår. Och magen är också rätt ok. Natten god. Sovit djupt i sex timmar.

Jag stirrar på ett recept från april 1997. Naproxen 250 mg × 2,2 ggr dagligen. Mariehems vårdscenar. Sven Ferry, farbror till Björn, skidskytten och olympiamästaren, har under-tecknat. Det står mitt namn på receptet. Det finns ett brev också, riktat till mig, med rekommendationer inför nästa attack, han förutsätter att det kommer en. Han hade rätt.

Min fråga: Hur sjuk är jag?

Vad betyder smärtan? Hur ser en undersökning ut? Var finns sanningen om mig lagrad? Inom mig? Utanför mig? Utgör dessa lager mig?

Är jag bara rädd?

*

Kurt Gödel anlände för gott den 4 mars 1940. Han hade kommit till den amerikanska kontinenten med båt från Asien, dessförinnan rest med transsibiriska järnvägen genom

Sovjetunionen. Det hade tagit hela vintern. Med sig hade han sin hustru Adele, née Nimbursky, som varit cabaretdansös i Wien. De hade träffats på klubben *Der Nachtfalter*, Nattflyet.

Princeton blev räddningen. Här talades tyska, en europeisk oas i New Jersey. Gödel visste det från tidigare besök då han föreläst om sin omvälvande idé. Man tog hand om varandra, åldrades tillsammans. Institutet var ett *Altersversorgungsheim*, sade Adele. Hon hade humor.

Gödel växte upp i Brno, pappan var textilfabrikör, hus hållet hade tjänstefolk. Vid universitetet studerade han matematik för Philipp Furtwängler, Hans Hahn och Karl Menger och anslöt sig till Wienkretsen med filosofer som Carnap, Neurath och Schlick. Vid tjugofyra års ålder kunde han visa att inget matematiskt system är fullständigt. Det går inte att bevisa alla axiom i ett system inom systemet självt. Gödels ofullständighetsteorem. Det måste finnas en fast punkt utanför systemet. Ungefär som för Archimedes, utan en sådan punkt fungerar inte ens en hävstång. Inget kan flyttas, inget ändras.

Man kan inte ändra sig själv, eller rädda sig.

Han gick till sitt favoritkafé och berättade för de andra vad han tänkt ut. Det var den 26 augusti 1931. De lyssnade. Han kunde lika gärna ha berättat vad han ätit till frukost. Det påminner om 1859, Darwins år, som enligt Linnean Societys ordförande Thomas Bell »verkligen inte har präglats av någon av dessa slående vetenskapliga upptäckter vilka på samma gång revolutionerar, så att säga, den del av vetenska-

pen som de tillhör«. Bara Otto Neurath verkade genast förstå innebörden. Snart förstod alla. Här låg grunden till att ingen dator kan programmeras så att den kan lösa alla matematiska problem.

Drömmen om en förutsägbar värld dog.

Gödel var inte jude, men han behandlades som en och fruktade för sin framtid. Nazisterna hade infört en ny titel vid universiteten: *Dozent neuer Ordnung*. Ville han ens ha en sådan tjänst? Om han fick en – skulle han då kunna mobiliseras till östfronten? Gåsmarsch i snön för en ond sak? Han kunde sin Karl Kraus: av två onda ting väljer jag ingetdera. Därför: Princeton. Institutet gav honom människor, röster, värme, vänner. Han behövde dem, för att inte bli sin egen tankes fånge. Framförallt behövde han Adele.

Som åttaåring hade Gödel förstått att han hade en svaghet: hjärtat. Han blev övertygad när han läste ett medicinskt arbete och satte sitt problem i samband med den reumatiska feber han blivit frisk från ett par år tidigare. Han lämnade den akuta livsfaran i form av nazisterna bakom sig i Wien, men tankens demoner kunde han inte resa ifrån.

Sommaren 1942 hyrde han och Adele in sig på Blue Hill House vid kusten i Maine. Deras värdinna var Louise Frederick. Gödel arbetade på ännu ett matematiskt problem och fyllde sin anteckningsbok, i Gödellitteraturen känd som *Heft 15*, med sin svårtydda Gabelsbergerstenografi. På kvällarna tänkte han. Under långa promenader längs den smala kustvägen strävade den magra gestalten framåt, händerna på ryggen, starkt framåtlutad, blicken fästad vid marken. Han

började i skymningen och vandrade till midnatt. Han besvarade sällsynta hälsningar med stark brytning och togs av några för en tysk spion. Han och Adele åt inte i matsalen. Åt de alls? Efter sommaren skrev han två brev till Louise Frederick som han anklagade för att ha stulit en nyckel.

Gödel var världens främste logiker sedan Aristoteles. Hans föreställda hjärta, och en tarmsjukdom (som var verklig), krävde sträng diet, vilket gjorde honom allt magrare. Med tiden började han tro att hans mat var förgiftad. Adele blev hans provsmakare. Hon behövde sin humor. Ironin. Med den förlängde hon hans liv så gott hon kunde. Besökare, och alla de läkare som Gödel förbrukade, kunde vittna om hur hon till slut blivit den enda fasta punkt som fanns kvar utanför honom själv.

*

Har nu hämtat mig, men den gångna natten var en av de värsta i min giktkarriär. En smula oväntat eftersom de tidigare dagarna inneburit gradvis bättring. På nyårsdagen kunde jag efter flera dagar inomhus ta en promenad på hela en och en halv timme. På denna tidsrymd tog jag mig nedför Narvavägen och över Djurgårdsbron, förbi Rosendal och ända bort till Djurgårdsbrunn där jag vände och gick upp mot Rosenhillsvägen, förbi Kaknästornet och sedan över Gärdet, där hundarna lyckliga lortade ner sig i den gråbruna smet som är Stockholm detta nyår. Jag var framemot den sena eftermiddagen så upprymd att jag gick till gymmet och körde en dryg

halvtimme (600 kalorier ...) på cross-trainern, som är det enda redskap som fungerar med en ömmande fot; springa går ju inte, inte heller kan jag använda roddmaskinen. Kvällarna blev jag litet sämre, men med fullt hanterliga smärtor.

Så kom då gårdagen. Jag hade gäster, som jag bjöd på champagne till de tomatpestokrönte crostini, paranötterna, de grekiska oliverna och några olika röda viner (ett toscanskt, ett från Russian River Valley, ett tredje från Katalonien, alla utmärkta) till rödbetsrisotton med getost, och slutligen ett sött portugisiskt muscatvin till saffranskakan med gräde innan konfektyrerna och kaffet fick avrunda alltsammans. Inga överdrifter, men handen på hjärtat, under loppet av sex och en halv timmes måltid – slow food som det ska vara – i genomsnitt en flaska vin per person, och jag var genomsnittlig. (Bob drack mest eget öl som vanligt, och är som vanligt förlåten.)

Vid midnatt började foten göra litet mer ont. Vid sänggåendet strax efter ett värkte den en hel del; skon (Clarks, från Cambridge hösten 2004) trängde och var svår att få av trots att jag använde mina tunnaste korta nylonstrumpor, av samma typ som dem jag såg den egyptiske FN-ekonomen Samir Amin använda när jag träffade honom i Dakar 1979 och som jag normalt bara bär under mycket varma sommarkvällar. Jag åt litet mer smärtstillande, som verkade en smula, men en kort stund senare var attacken ändå ett faktum.

Under de tre timmar som de akuta smärtorna varade, från halv två till halv fem, försökte jag tänka på hur det jag upplevde skulle kunna beskrivas. Jag tyckte inte att jag hade

några bra uppslag, mer än att citera Lukianos från hans *Podagra* – ibland omtalad som Trago-Podagra, »giktens tragedi« – som förvisso är urkundstexten om gikt som komiskt löje, men ändå gripande i sin inlevelse i smärtans ofattbara universum. På engelska, i Gilbert Wests översättning, »The Triumphs of the Gout« (1749), eftersom svensk version saknas: »Thro' every joint the thrilling anguish pours, / And gnaws, and burns, and tortures, and devours.« Annars inte särskilt väl sagt, kan jag tycka, inte ens rimmet.

Vad är det jag söker? Gikt är trots allt bara ett ord och smärta bara ett villkor för mitt liv, ett som jag delar med många. Jag kan glädja mig åt att än så länge ha sluppit de värsta formerna.

Jag har haft en förståelse av mig själv som jag inte längre kan behålla. Jag har länge försökt stå emot, men bevisen har blivit överväldigande. Det går inte längre att förneka. Jag är en annan.

Jag är svag.

Egentligen är det ett ord jag tycker om. Jag tycker om den svagare. Jag tycker om upprättelse som ges till dem som trampats ned. Jag tycker om stöd till de svaga. Jag tycker om rätten att få vara svag. Jag har alltid trott att sanning och insikt finns mycket närmare svaghet än styrka. Jag har dyrkat svagheten på avstånd.

Men jag har inte uppfattat mig själv som svag. Jag är den som kan hjälpa. Jag kan vägleda. Jag kan se möjligheter. Svagheten är visserligen oundviklig, men den bör minskas för frihetens och de personliga möjligheternas skull. Jag kan

hjälpa till att minska svagheten. De svaga är de andra, som jag känner all denna medkänsla med och förståelse för. Och ilska, när jag upptäcker att vissa människor ser ned på svagheten. Min avsky för de politiska idéer som har föraktet för svaghet som formel. Mitt hat mot kraftens, musklernas politik. Mot nästan allt som brukar förknippas med män som är djur. För vi är inte djur. Jag är inget djur.

Min egen svaghet är ett icke-ting.

Men inte längre.

Sjukdom påminner om det som sker i en kultur eller ett samhälle. Dess förlopp, progression, oförutsägbarhet, dess fällor och hemligheter, dess plågor och orättvisor. Kulturanthropologen Robert Murphy blev rullstolsbunden av en ryggmärgsjukdom. Han liknade den i sin bok *The Body Silent* (1986) vid »ett slags förlängd antropologisk fältvistelse«. Genom sjukdomen »har jag färdats genom en social värld som först inte tedde sig mindre egendomlig för mig än den som ryms i Amazonas skogar«. Robert Karp, en sociolog, utvecklade en depression och skildrade de terapeutiska samtalen, försöken att tillfriskna, och hur det var att arbeta med svår sjukdom, att alls kunna skriva. *Speaking of Sadness* (1996), heter hans bok. Han för långa samtal med andra som lider av depression. Inträngande porträtt av smärta och förlust, övergivenhet, förtvivlan, men också lycka, glädje, sorg.

Jag har installerat mig med L. på Institutet. För vad som kanske kunde kallas ett års semester från mitt eget liv. Två

hundra forskare utsläppta i vad som ganska bokstavligt är en hage där de ses ströva omkring, många är för övrigt matematiker och de verkar ha gott om tid att just ströva. Vi historiker och samhällsforskare uppträder närmast som ett empiriskt proletariat, ständigt sysselsatta med kroppsliga mödor: att läsa och hämta böcker och skriva och i alla fall se ut som om vi arbetar. Men också vi strövar en del. Servicen är enastående, böcker hämtas med ilfart, allt är öppet dygnet runt, man göder oss oavbrutet med kakor och te. Det förekommer inga möten. Vi lämnas i fullständig avskildhet. Vi söker kunskap utan tanke på vad den kan användas till. Alltsedan Abraham Flexners dagar gäller här hans motto: »The usefulness of useless knowledge.« Också titeln på hans artikel i *Harper's Magazine* 1939.

Breuers modernistiska ghetto är inte olikt en miniatyrversion av Lappkärrsberget eller Rackarbacken, omtänksamt, generöst, men slitet. När vår General Electric gasspis med digital ugn var ny måste den ha varit imponerande. Nu erinrar den om meteorologiprojektets dator, som fyllde ett helt rum. Om den hade ett skärverktyg skulle man kunna använda den som väghyvel.

Enklast vore kanske att tala om mitt rörelsemönster: jag var knappt stilla en sekund. Jag vred mig i plågor. Jag lät också hela tiden: jag stönade. Men mitt stönande var inget enkelt ljud, jag väste fram pustar av luft, jag andades häftigt och snabbt, det kom rosslande läten ur strupen, jag gnydde och kved. Tidvis tyckte jag att det distraherade om jag med fing-

rarna gned ansiktet eller hårbotten. Från foten och tån kom vågor av blixtrande smärta som gjorde det lockande att skrika till. Varje sekund var förtvivlad. Jag umgicks med tanken att försöka få fram datorn för att anteckna löpande, allteftersom känslorna uppkom. Kanske kan det tjäna till någon förståelse av mitt tillstånd om jag säger att det i nästa ögonblick tedde sig alldeles omöjligt. Att bara sträcka sig efter datorn, tanken på att fälla upp locket, outhärdligt, otänkbart. Inget annat var möjligt än att hantera plågan, hålla foten högt på två kud-
dar, vrida mig, flämta.

Det gamla talesättet skiljde mellan reumatismens smärta (fattigmans gikt) och äkta gikt: »Sätt foten i ett städ och vrid om tills du inte står ut med mer – det är reumatism. Vrid ett varv till – det är gikt.« Även smärtans värld är ett klassam-
hälle. Med sina lager, som kan undersökas.

I New Jersey är det snöstorm, det sade man i TV-nyheterna. Institutet håller därför stängt. På måndag, när det öppnar igen, är jag där. Frågan är om jag kan gå. Jag kan i alla hän-
delser inte skyffla snö. *Snöskottning i paradiset* hette Gustav Hedenvind-Erikssons roman. Teologiska frågor uppstår. Snöar det i paradiset? Åker man skidor?

På Oslotåget en gång för kanske tio år sedan klev jag in i en toalett och låste oförsiktigt dörren. Det var en av den minsta sortens tågtoaletter, och medan jag var därinne kom tanken för mig: dörren går kanske inte att öppna. Den såg så rejäl ut, så solid, en riktigt gammaldags, riktigt statlig toalett, med